

VYRESNIŲJŲ PAAUGLIŲ NARKOTINIŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO PREVENCIJOS YPATUMAI KLAIPĖDOS MIESTO BENDROJO LAVINIMO IR PROFESINĖSE MOKYKLOSE

Dalia Jurgaitienė¹, Lijana Vainoriūtė²

¹Klaipėdos universitetas

²Higienos institutas

Santrauka

Tyrimo tikslas – atskleisti vyresniųjų paauglių narkotinių medžiagų vartojimo prevencijos ypatumus Klaipėdos miesto bendrojo lavinimo ir profesinėse mokyklose.

Tiriamieji ir metodai. 2008 m. kovo–gegužės mėn. atlikti du vienmomenčiai tyrimai: 6 bendrojo lavinimo mokyklose ir 6 Klaipėdos miesto profesinėse mokyklose. Bendrojo lavinimo mokyklose apklausti 276 mokiniai, kurių amžiaus vidurkis – 17,65 metų, profesinėse mokyklose apklausti 268 mokiniai, jų amžiaus vidurkis – 18,4 metų. Duomenų analizei panaudota SPSS 12.0 for Windows programa.

Rezultatai. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad populiariausi informacijos apie narkotikus šaltiniai ir bendrojo lavinimo (BLM), ir profesinėse mokyklose (PM) yra panašūs, t. y. televizija, spauda, bendraamžiai, internetas. Mokinių pasirinkti informacijos šaltiniai rodo, jog informacija apie narkotines medžiagas gali būti neišsami, ribota ir ne visada teisinga.

Didžioji dalis BLM ir PM mokinių informacijos apie narkotikų žalą gauna skaitydami lankstinukus ir per klasės valandėles, mažiau – per gydytojų paskaitas ir žiūrėdami prevencinius filmus. Vidutiniškai kiekvienas mokinys per mokymosi metus išklauso tik apie vieną gydytojų paskaitą, nors tai labiausiai mokinių pageidaujamos prevencinio darbo priemonės. Mokinių nuomone, prevenciniai narkomanijos renginiai mokyklose vyksta retai, mokiniai neturi pakankamai žinių ir socialinių įgūdžių, kurie yra reikalingi atsispirti spaudimui pabandyti narkotikų.

BLM mokiniai statistiškai reikšmingai dažniau nei PM auklėtiniai mano, jog reikia tikrinti mokinių asmeninius daiktus, kad į ugdymo įstaigą nebūtų įnešama narkotikų. Gana palankiai mokiniai vertina testavimą, kaip priemonę, padedančią anksti išsiaiškinti, ar vartojami narkotikai.

BLM mokiniai statistiškai reikšmingai dažniau nei PM auklėtiniai pritaria teiginiams, kad narkomanijos prevencija mokyklose yra neveiksminga, nes mokiniams trūksta žinių šiuo klausimu, mokyklų pedagogų organizuojamos priemonės apie narkotikų žalą yra neįdomios, be to, mokytojai ir mokyklos socialinis pedagogas yra labai užimti kita ugdymo veikla. PM mokiniai statistiškai reikšmingai dažniau pritarė teiginiams, kad mokyklų vadovai turėtų būti griežtesni narkotikų vartotojų ir platintojų atžvilgiu, o prevencija būtų efektyvesnė, jeigu paskaitas apie narkotikų žalą skaitytų gydytojai ir būtų dažniau demonstruojami prevenciniai (vaidybiniai ir dokumentiniai) filmai.

Raktažodžiai: bendrojo lavinimo mokyklos, profesinės mokyklos, vyresnieji paaugliai, narkotikai, narkotikų vartojimo prevencija, mokinių požiūris.

IVADAS

Nacionalinės narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos programos strateginis tikslas – sustabdyti ir sumažinti narkomanijos plitimą, nustatyti ir įgyvendinti pagrindines Lietuvos politikos gaires bei veiklos kryptis narkomanijos prevencijos ir narkotikų kontrolės srityje, padidinti narkomanijos prevencijos mūsų šalyje veiksmingumą [1, 2].

Įvairūs tyrimai ir apklausos rodo, jog efektyvus narkomanijos prevencijos priemonių panaudojimas mokyklose, aukštosiose mokyklose, universitetuose turi įtakos narkotikų plitimui ir vartojimui ateityje [3, 4, 5].

Šiuo metu galima kalbėti apie narkomanijos prevencijos sąstingį, nes šiam darbui skiriama per mažai lėšų, trūksta mokslininkų, ypač sociologų, dėmesio šiai problemai. Dėl lėšų stygiaus dažniausiai pedagogai ir kvalifikuoti darbuotojai silpnai parengiami narkotikų vartojimo prevencijos srityje, trūksta informacijos ir kompetencijos, mažai organizuojama paskaitų, seminarų ir pan. [1, 2].

Mokyklose mokytojai turėtų būti susipažinę su narkotikų sukeliama poveikiais ir pastebėti apsvaigusius mokinius. Kiekvienos mokyklos pareiga – pasirūpinti

*Adresas susirašinėti: Dalia Jurgaitienė,
Klaipėdos universitetas,
Herkaus Manto g. 84, 92294 Klaipėda.
El. p. dalia.jurgaitiene@gmail.com*

savo mokiniais ir narkotikų prevencijos programomis. Programų tikslas mokyklose – sustabdyti ir sumažinti narkomanijos plitimą, nustatyti narkotikų platintojus ir platinimo vietas ir jas uždaryti. Taip pat ugdyti mokinių socialinį atsparumą narkotikų vartojimui, plėtojant pamokinę veiklą ir vaikų užimtumą [6, 7, 8].

Tyrimai rodo, kad vykdomų prevencijos programų pagrindinėje mokykloje naudingumas sumažina jų poreikį aukštesnėje mokykloje. Mokslu pagrįstos prevencijos programos gali būti ekonomiškai efektyvios. Vienas litas, investuotas į alkoholio ar kitų narkotikų vartojimo prevenciją, išsaugo dešimtis gydymui išleidžiamų litų [1, 9].

Prevencija ir intervencija gali būti veiksminga, jei egzistuoja visuminis požiūris, naudojamos įvairios prevencijos strategijos: mokiniams teikiama teisinga informacija, formuojamos tinkamos nuostatos, ugdomi gyvenimo įgūdžiai, siūlomos sveikatos alternatyvos [8].

Kalbant apie pirminę narkomanijos prevenciją vartojami net keli apibrėžimai. Vienas geriausiai atitinkančių prevencinio darbo sampratą ugdymo institucijose yra Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos pateiktas apibrėžimas: „pirminė narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo prevencija – tai ne tik žinių ir informacijos suteikimas, bet svarbiausia – gyvenimo įgūdžių ugdymas, psichologinės ir socialinės moksleivių kompetencijos formavimas, kuri padėtų sąmoningai rinktis, atsakyti už savo veiksmus ir suprasti savo poelgių padarinius“ [10].

Galimi ir kiti narkomanijos prevencijos apibrėžimai ir sudėtinės dalys: narkomanijos prevencija – tai ne vien žinios apie neigiamas narkotikų vartojimo pasekmes, tai reali socialinė politika jaunimo atžvilgiu. Narkotikų vartojimui daugiausia įtakos turi šeima: tėvų pasirengimas narkotikų vartojimo prevencijos srityje, jų požiūris į priklausomybę sukeliančias medžiagas – alkoholį, tabaką, narkotikus, ir tai, ar jie patys vartoja šių medžiagų. Svarbi mokyklos vykdoma politika, ir, be abejo, draugai, socialinė politika, narkotikų prieinamumas [11, 12].

Pasaulyje sukurta daug prevencijos strategijų, metodų, priemonių ieškant atsakymo į klausimus, kada, kaip ir kokią informaciją pateikti, kokias poveikio priemones naudoti, kokius įgūdžius ugdyti, kad jaunuoliai nepradėtų vartoti svaigiujų medžiagų [13, 14]. Nepaisant Vakarų valstybių didelių pastangų šviesti vaikus narkotikų klausimais, tyrimai rodo, kad daugelis šių priemonių nelabai veiksmingai keičia jaunų žmonių požiūrį į narkotikus ar tobulina su tuo susijusius įgūdžius, mažina tikimybę, kad jie vartos narkotikų. Ir tik pradėjus taikyti gyvenimo įgūdžių sampratą galima pasiekti daug geresnių rezultatų [11, 15, 16].

Pasaulio sveikatos organizacija gyvenimo įgūdžius apibūdina šitaip: „tai gebėjimai prisitaikyti visuomenėje ir elgtis pozityviai, individų gebėjimas veiksmingai susidoroti su kasdienio gyvenimo poreikiais ir problemomis <...>, tai tokie gebėjimai, kurie jauniems žmonėms padeda išlaikyti psichinę sveikatą ir pasitikėjimą savo jėgomis, kai jie susiduria su gyvenimo realijomis“ [17].

Daugelio šiuolaikinių prevencijos programų dėmesio centre – psichologiniai ir socialiniai veiksniai, turintys įtakos narkotikų vartojimui. Šiose programose lavinami sakymo „Ne“, pasipriešinimo socialiniam spaudimui įgūdžiai, atliekamas „psichologinis skiepijimas“, ugdomi asmeniniai ir socialiniai (arba gyvenimo) įgūdžiai. Kuo šios programos skiriasi nuo tradicinio požiūrio į prevenciją besilaikančių programų [1, 18, 19]? Pirmia, jos remiasi daug platesniu paauglių narkotikų vartojimo priežasčių supratimu; antra, remiasi psichologinėmis žmogaus elgesį aiškinančiomis teorijomis; trečia, naudojasi patikrintomis intervencijos technikomis; ketvirta, remiasi mokslininkų tyrimų duomenimis.

Rusijos autorių duomenimis [20, 21], vienas iš pagrindinių veiksnių, padedančių susiformuoti narkotikams atspariai asmenybei, yra pasirengimas tikslingai į vertybes orientuotai veiklai. Šiame kontekste ypatingą reikšmę įgyja moksleivio asmeniniai interesai, pagarba sveikatai, kaip pagrindinei žmogaus gyvenimo vertybei.

Iki šiol mažai tyrinėti bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų mokinių narkotinių medžiagų vartojimo, o ypač šio reiškinio prevencijos klausimai. Tai ir paskatino mus šiuos klausimus panagrinėti Klaipėdos bendrojo lavinimo ir profesinėse mokyklose.

Tyrimo tikslas – nustatyti vyresniųjų paauglių narkotinių medžiagų vartojimo prevencijos ypatumus Klaipėdos miesto bendrojo lavinimo ir profesinėse mokyklose.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išsiaiškinti bendrojo lavinimo ir profesinėse mokyklose taikomų narkotikų vartojimo prevencinių priemonių sudėtinės dalis.
2. Įvertinti mokinių požiūrį į ugdymo institucijose taikomas narkotikų vartojimo prevencines priemones.
3. Palyginti narkotikų vartojimo prevencinės veiklos ypatumus bendrojo lavinimo ir profesinėse mokyklose.

TIRIAMŪJŲ KONTINGENTAS IR METODAI

2008 m. kovo–gegužės mėn. atlikti du vienmomenčiai tyrimai: atsitiktiniu būdu pasirinktose 6 bendrojo lavinimo ir visose 6 Klaipėdos miesto profesinėse mokyklose.

Apklausoms vykdyti gautas žodinis mokyklų vadovų sutikimas ir numatytas savanoriškas tiriamųjų dalyvavimas apklausoje.

Kiekvienoje iš pasirinktų BLM atsitiktiniu būdu buvo parenkamos dvi dešimtos klasės, jose apklausiami visi mokiniai (išdalinta 300 anketų), tą dieną dalyvavę pamokose. Iš BLM buvo surinktos 298 anketos, tačiau patikrinus duomenų kokybę naudotos 276 anketos.

PM tiriamųjų kontingentas sudarytas analogišku būdu: atsitiktinės atrankos būdu iš priešpaskutinio kurso atrinkta po 2 grupes, jose apklausti visi mokiniai (išdalinta 320 anketų). Iš PM buvo surinkta 300 anketų, tačiau patikrinus duomenų kokybę galutinei analizei panaudotos 268 anketos.

Anketą sudarė uždaro tipo klausimai, kuriais siekta išsiaiškinti, ar bendrojo lavinimo mokyklose ir profesinio mokymo įstaigose vykdoma prevencija, mokinių nuomone, yra veiksminga, kokios dažniausios prevencinės priemonės, koks mokinių požiūris į vykdomą prevencinę veiklą, ar mokinių socialiniai įgūdžiai yra pakankami, siekiant atsispirti siūlymams pabandyti narkotikų ir pan.

Duomenų statistinei analizei atlikti panaudotas SPSS 12.0 programų paketas ir Microsoft Excel programa. Tolydūs požymiai analizuoti pagal parametrinės statistikos taisykles, nustatant vidurkius, fakultatyvias charakteristikas (vidutinę standartinę paklaidą). Taikytas Studento t kriterijus, z kriterijus, χ^2 (Chi Square) testas. Darbe pasirinktas reikšmingumo lygmuo $p < 0,05$.

Tyrimo iš BLM dalyvavo 276 17–19 metų respondentai (56,5 proc. vaikinių ir 43,5 proc. merginų). Respondentų iš BLM amžiaus vidurkis siekė 17,6 metų. Tyrimo iš PM dalyvavo 268 18–21 metų respondentai (41,0 proc. vaikinių, 59,0 proc. merginų). Respondentų iš PM amžiaus vidurkis siekė 18,4 metų.

TYRIMO REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS

Daugelyje valstybių (tarp jų ir Lietuvoje) vykdoma narkomanijos prevenciją svarbiausia yra teikti informaciją.

Pirmiausiai domėjomės, iš kur mokiniai gauna daugiausiai informacijos apie narkotikus. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad ir BLM, ir PM populiariausi informacijos šaltiniai yra televizija, spauda ir bendraamžiai (BLM: televizija – 46,4 proc., bendraamžiai – 49,3 proc.; PM: televizija – 64,9 proc., bendraamžiai – 49,3 proc.). Kitas populiarus informacijos šaltinis yra internetas. BLM ir PM mokiniai mažiausiai informacijos apie narkotikus gauna iš savo tėvų. Dalis mokinių (apie 31,9 proc. BLM ir 44,0 proc. PM) informacijos gauna iš mokyklos darbuotojų arba kviestų į mokyklas gydytojų (atitinkamai BLM – 14,5 proc., PM – 25,4 proc.).

Domėjomės, ar patys mokiniai yra skaitę literatūros apie narkotines medžiagas, kokio pobūdžio buvo ši literatūra. BLM mokiniai apie narkotines medžiagas dažniausiai skaitė teminiuose straipsniuose ir lankstinukuose (29,9 proc.), o PM mokiniai dažniausiai skaitė lankstinukuose (73,1 proc.). Lankstinukuose teikiama informacija yra labai koncentruota ir trumpa, pateikiami esminiai požymiai, apibūrinimai ir nurodoma, kur teikiama pagalba. Todėl galima teigti, kad daug mokinių negauna išsamios informacijos šia tema. Didžioji dalis BLM mokinių (46,3 proc.) nurodė, kad neteko skaityti jokios literatūros šia tema.

Respondentų klausėme, ar BLM ir PM vykdoma narkomanijos prevencinė veikla, kokie veiklos būdai taikomi. Tyrimo rezultatai parodė, kad BLM ir PM informacija apie narkotikų žalą mokiniams teikiama (tai pažymėjo 55,9 proc. BLM ir 64,9 proc. PM respondentų). Norėdami išsiaiškinti, koku būdu informacija apie narkotikų žalą dažniausiai teikiama mokyklose, išnagrinėjome respondentų atsakymus (1 lentelė).

1 lentelė. Informacijos apie narkotikų žalą teikimo būdai mokyklose

Atsakymų variantai	Bendrojo lavinimo mokyklos	Profesinės mokyklos	p
Informacija apie narkotikų žalą teikiama per gydytojų paskaitas	13,8	34,1	0,001
Apie narkotikų žalą informuojama lankstinukuose	35,4	45,5	0,142
Informacija apie narkotikų žalą teikiama per klasės valandėles	30,8	40,2	0,163
Apie narkotikų žalą aiškinama filmuose	34,4	31,8	0,695
Mokykloje tokia informacija neteikiama	15,6	16,7	0,840

p – lyginant bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų mokinių atsakymus, z testas

2 lentelė. Gydytojų paskaitų vidurkis, tenkantis vienam mokiniui

Mokyklos tipas	Gydytojų paskaitos (vidurkis ± st. paklaida)		
	Vaikinai	Merginos	Iš viso
Bendrojo lavinimo mokyklos	1,42±0,30	1,73±0,48	1,55±0,26
Profesinės mokyklos	0,55±0,11	1,49± 0,19	1,1±0,13
Iš viso	0,76±0,09	1,53±0,13	-
p	0,048		

p – lyginant bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų mokinių girdėtų gydytojų paskaitų vidurkius, *Studento t testas*

Kaip matyti iš 1 lentelės, didžioji dalis moksleivių informacijos gauna skaitydami lankstinukus ir žiūrėdami prevencinius filmus (BLM) arba iš lankstinukų ir per klasės valandėles (PM). Mažiau nei pusė BLM ir PM mokinių nors kartą per metus yra girdėję gydytojų skaitomas paskaitas apie narkotikų žalą. Daugiau kaip 15 proc. respondentų teigė, kad tokios informacijos mokyklose neteikiama.

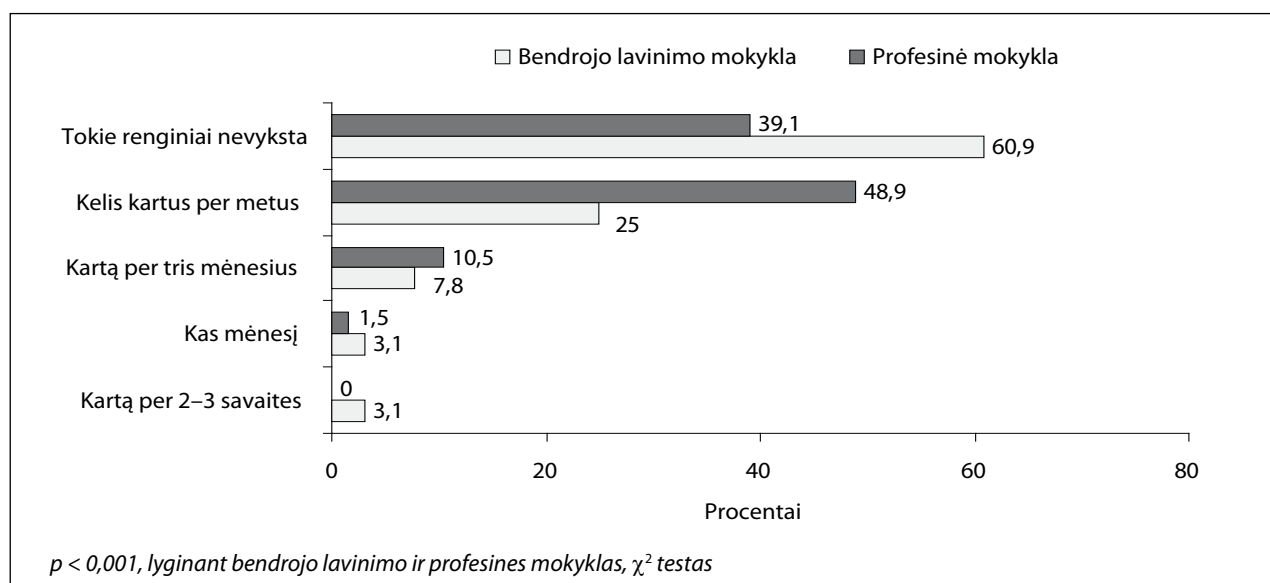
Vienas iš rodiklių, apibūdinančių prevencinį darbą, yra išklaustų paskaitų skaičiaus vidurkis. Nors prevencinis darbas mokyklose – labai plati sąvoka, apimanti daug šviečiamojo darbo formų, tačiau, tyrėjų nuomone [22, 23], efektyviausios yra tokios paskaitos ar pokalbiai, kuriuos rengia siauros specializacijos į mokyklą atvykę specialistai praktikai: gydytojai, psichologai, teisininkai ir pan. Anketoje respondentų prašėme atsakyti į klausimus „Ar esate per mokymosi metus mokykloje klausęsi paskaitų apie narkotikų žalą, kurias skaitė gydytojai?“ ir „Kiek tokių paskaitų girdėjote?“ Kaip parodė tyrimo rezultatai, apie pusę tyrime dalyvavusių respondentų

(53,1 proc. BLM ir 51,5 proc. PM) yra klausę gydytojų skaitomų paskaitų apie narkotines medžiagas ir jų žalą žmogaus organizmui ($p > 0,05$).

Kaip matyti iš 2 lentelės, vidutiniškai kiekvienas BLM mokinys per mokymosi metus klausia apie pusantros gydytojo paskaitos ($1,55 \pm 0,26$), o PM – apie vieną gydytojų skaitomą paskaitą ($1,1 \pm 0,13$).

Šie skaičiai rodo, jog BLM ir PM mokiniai klausia nepakankamai kvalifikuotų gydytojų paskaitų apie narkotikų žalą žmogaus organizmui, ypač mažai jų klausia PM vaikinai ($0,55 \pm 0,11$).

Kitos mokyklose naudojamos prevencinės kovos su narkotikų vartojimu priemonės yra standai ir anoniminės klausimų ir atsakymų dėžutės. Tyrimo rezultatai parodė, kad anoniminė klausimų ir atsakymų dėžutė, kaip prevencijos būdas, BLM ir PM nėra populiarus. Dažniausiai mokiniai teigė, jog tokios dėžutės, į kurią mokiniai anonimiškai galėtų įmesti jiems aktualių klausimų, mokykloje nėra. Tirtose mokymo įstaigose daug populiareni standai. Kad įrengti tokie standai, pažymėjo

1 pav. Prevencinių renginių dažnumas bendrojo lavinimo ir profesinėse mokyklose

3 lentelė. Prevencinių renginių tematika bendrojo lavinimo ir profesinėse mokyklose

Atsakymų variantai	Bendrojo lavinimo mokyklos	Profesinės mokyklos	p
Renginiai pasaulinei AIDS dienai paminėti	18,6	85,8	< 0,001
Renginiai pasaulinei nerūkymo dienai paminėti	32,6	52,7	0,014
Renginiai pasaulinei sveikatos dienai paminėti	53,5	43,4	0,219
Renginiai kovos su narkomanija dienai paminėti	27,9	38,8	0,173

p – lyginant bendrojo lavinimo ir profesines mokyklas, z testas

didžioji dalis (35,8 proc. BLM ir 62,3 proc. PM) mokinių.

Tyrimu siekėme išsiaiškinti, ar mokiniai informuojami apie vidaus tvarkos taisykles, draudžiančias rūkyti ir vartoti narkotines medžiagas bei alkoholį. Tai patvirtino pusė BLM (51,5 proc.) ir beveik visi (97,7 proc.) PM mokiniai. Tačiau lyginant šių dviejų mokyklų tipų respondentų atsakymus pastebėta statistiškai reikšmingų skirtumų ($p < 0,001$): BLM mokiniai rečiau nei PM yra informuojami apie šias mokyklos vidaus tvarkos taisykles.

Respondentų klausėme, ar jų mokyklose vyksta ir kaip dažnai vyksta įvairūs prevenciniai renginiai (teminiai vakarai, konferencijos, popietės ir pan.) narkomanijos tema. 40,6 proc. BLM ir 61,2 proc. visų tyrimo respondentų iš PM pažymėjo, jog tokie renginiai jų mokyklose vyksta. Prevencinių renginių dažnumas šiose mokyklose pateiktas 1 paveiksle.

Kaip matyti 1 pav., prevenciniai narkomanijos renginiai BLM ir PM vyksta gana retai. Dalis respon-

dentų (39,1 ir 60,9 proc.) teigia, jog jų mokyklose prevencinių renginių nevyksta.

3 lentelėje matyti, kad dažniausiai profesinėse mokyklose vyksta AIDS ir pasaulinei nerūkymo dienai paminėti skirti renginiai, o bendrojo lavinimo mokyklose – pasaulinės sveikatos dienos ir pasaulinės nerūkymo dienos minėjimo renginiai. Kovos su narkomanija diena rečiau minima bendrojo lavinimo mokyklose nei profesinėse mokyklose.

Įdomu buvo sužinoti, ar tyrime dalyvavę mokiniai lankosi šiuose prevenciniuose renginiuose.

Kaip matyti 4 lentelėje, BLM mokiniai statistiškai reikšmingai rečiau nei PM mokiniai pritaria, kad reikia vykdyti narkotinių medžiagų prevenciją mokyklose, ir dažniau lankosi prevenciniuose renginiuose ($p < 0,05$).

Viena iš pagrindinių narkomanijos prevencijos dalių yra mokinių turimi socialiniai įgūdžiai [10]. Domėjimės, kaip mokiniai elgtųsi, jei jų artimas draugas pradėtų vartoti narkotikų, ir ypač kaip mokiniai

4 lentelė. Mokinių dalyvavimas prevenciniuose renginiuose

Klausimai	Bendrojo lavinimo mokyklų mokiniai			Profesinių mokyklų mokiniai			Iš viso		
	Taip	Ne	Neturiu nuomonės	Taip	Ne	Neturiu nuomonės	Taip	Ne	Neturiu nuomonės
Ar reikia vykdyti narkotinių medžiagų vartojimo prevenciją?	46,7	15,0	38,3	85,1	3,0	11,9	78,0	5,2	16,8
	$\chi^2 = 43,286$; IIs = 2; $p = 0,000$								
Ar lankotės mokyklos prevenciniuose renginiuose?	25,9	74,1	–	48,9	51,1	–	44,8	55,2	–
	$\chi^2 = 10,197$; IIs = 1; $p = 0,001$								

χ^2 testas, lyginant bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų mokinių atsakymus

5 lentelė. Bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų mokinių elgesys su narkotikais susijusiose situacijose (jeigu draugas pradėtų vartoti narkotikų)

Mokyklos tipas	Lytis	Atsakymų variantai (%)				
		Kreipčiausi pagalbos į gydymo įstaigas	Bandyčiau atkalbėti	Praneščiau draugo tėvams	Nežinau	Nieko nedaryčiau
Bendrojo lavinimo mokyklos	Vaikinai	15,8	31,6	5,3	39,5	7,9
	Merginos	7,1	64,3	14,3	14,3	0
	Iš viso	12,1	47,0	7,6	28,8	4,5
Profesinės mokyklos	Vaikinai	9,1	65,5	10,9	9,1	5,5
	Merginos	25,3	62,0	8,9	2,5	1,3
	Iš viso	18,7	63,4	9,7	5,2	3,0

$p < 0,001$, lyginant bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų mokinių atsakymus, χ^2 testas

6 lentelė. Bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų mokinių elgesys su narkotikais susijusiose situacijose (jei pasiūlytų pabandyti narkotikų)

Mokyklos tipas		Atsakymų variantai (%)		
		Sutikčiau pabandyti	Griežtai atsisakyčiau	Nežinau
Bendrojo lavinimo mokyklos	Vaikinai	21,6	51,4	27,0
	Merginos	–	75,0	25,0
	Iš viso	12,3	61,5	26,2
Profesinės mokyklos	Vaikinai	5,5	78,2	16,4
	Merginos	2,5	88,6	8,9
	Iš viso	3,7	84,3	11,9

$p < 0,01$, lyginant bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų mokinių atsakymus, χ^2 testas

elgtųsi, jei jiems būtų siūloma pabandyti narkotikų. Tyrimo respondentų atsakymai pateikti 5 ir 6 lentelėse.

Ir BLM, ir PM mokiniai dažniausiai teigė, kad jei jų draugas pradėtų vartoti narkotikų, jie stengtųsi jį atkalbėti (atitinkamai 47,0 proc. ir 63,4 proc.), kreiptųsi pagalbos į gydymo įstaigas, praneštų draugo tėvams. Paaikškėjo, kad BLM mokiniai statistiškai reikšmingai dažniau nei bendraamžiai iš PM rinkosi atsakymą „nežinau“ arba „nieko nedaryčiau“ ($p < 0,001$).

Duomenys apie tai, kaip mokiniai elgtųsi, jei jiems patiektų būtų pasiūlyta narkotikų, pateikti 6 lentelėje.

Kaip matyti 6 lentelėje, didžioji dalis abiejų mokyklų tipų mokinių teigia, kad jei jiems kas nors pasiūlytų pabandyti narkotikų, jie griežtai šio pasiūlymo atsisakytų. Tačiau nemaža dalis mokinių nurodė,

kad šį pasiūlymą priimtų. BLM mokiniai statistiškai reikšmingai dažniau linkę pabandyti narkotikų, jei jų jiems kas nors pasiūlytų ($p = 0,001$). Šį skirtumą kai kurie tyrėjai bando paaiškinti tam tikromis skirtingomis socialinėmis ir psichologinėmis mokinių charakteristikomis, pavyzdžiui, BLM auklėtinių noru pasipuikuoti prieš draugus, kad turi lešų narkotikams įsigyti, pademonstruoti savo nepriklausomybę nuo suaugusiųjų ir pan. [24].

Domėjomės, ar mokiniai norėtų griežtesnių prevencinių priemonių kovojant su narkotikų vartojimu, ar pritaria mokinių testavimui (šlapimo tyrimui) dėl narkotinių medžiagų vartojimo. Gautus tyrimo rezultatus taip pat nutarėme palyginti pagal mokyklos tipą ir sužinoti, kaip skiriasi šių mokyklų mokinių nuomonė. Tyrimo rezultatai pateikti 7 lentelėje.

Kaip matyti 7 lentelėje, skirtingų mokyklų mokinių požiūris į drausminamąsias prevencines priemones

7 lentelė. Vaikinių ir merginų požiūris į prevencines drausminamąsias priemones

Drausminamosios priemonės	Mokyklos tipas	Sutinka su teiginiu, %	p
Mano, kad reikia pašalinti narkotikus vartojančius mokinius iš mokyklos	Bendrojo lavinimo mokyklos (n = 276)	48,4	0,799
	Profesinės mokyklos (n = 268)	48,5	
	Iš viso	48,5	
Mano, jog reikia tikrinti mokinių asmeninius daiktus dėl narkotikų	Bendrojo lavinimo mokyklos	37,1	0,007
	Profesinės mokyklos	19,5	
	Iš viso	28,3	
Pritaria mokinių testavimui	Bendrojo lavinimo mokyklos	35,5	0,048
	Profesinės mokyklos	41,0	
	Iš viso	38,3	

p < 0,01, lyginant bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų mokinių atsakymus, χ^2 testas

skiriasi. BLM mokiniai statistiškai reikšmingai dažniau nei PM auklėtiniai mano, jog reikia tikrinti asmeninius mokinių daiktus, kad nebūtų įnešami į ugdymo įstaigą ir platinami narkotikai, kaip tai daroma kai kuriose JAV mokyklose [25].

Greitojo narkotikų nustatyto šlapime testo naudojimas Lietuvos mokyklose iki šiol yra diskusijų objektas. Siekėme išsiaiškinti, ar mokiniai pritartų tokiai prevencinei priemonei. BLM ir PM mokiniai gana palankiai vertina testavimą, kaip priemonę, padedančią anksti išsiaiškinti narkotikų vartojimą. Kaip parodė tyrimo rezultatai, beveik pusė profesinių mokyklų auklėtinių ir daugiau nei trečdalis bendrojo lavinimo mokyklų mokinių šiai prevencinei priemonei neprieštarautų. I. Šarkaitės 2004 m. tyrime už narkotikų testų mokyklose panaudojimą pasisakė daugiau kaip 50 proc. Vilniaus 16–18 metų mokinių [23].

Taip pat pabandėme sužinoti mokinių nuomonę apie narkomanijos prevencijos efektyvumą, arba kodėl jie mano, kad narkomanijos prevencija jų mokykloje yra neveiksminga. Lietuvos mokslinėje spaudoje ypač mažai darbų apie narkomanijos prevencijos efektyvumą, išskyrus senesnius L. Murauskienės darbus. Neabejojame, kad daugelį tyrėjų domina šis klausimas, tačiau ir Lietuvoje, ir užsienio šalyse trūksta mokslu paremtų metodikų, kaip įvertinti šį efektyvumą. 8 lentelėje pateikti duomenys – tik subjektyvi mokinių nuomonė šiuo klausimu, ir autoriai nepretenduoja į gilesnius apibendrinimus šiuo klausimu.

Kaip matyti 8 lentelėje, mokiniai į pateiktus teiginius atsakė nevienareikšmiškai. BLM mokiniai statistiškai reikšmingai dažniau nei PM mokiniai sutiko su šiais teiginiais, bandančiais išaiškinti, kodėl neveiksminga narkomanijos prevencija, pvz.: narkomanijos prevencija yra neveiksminga, nes mokiniams labai trūksta žinių šiuo klausimu; mokytojai ir mokyklos socialinis pedagogas yra per daug užimti kita veikla; narkomanijos prevencija yra neefektyvi, nes skaitomos paskaitos yra neįdomios ir pan.

Įdomu, kad beveik pusė mokinių (40,7 proc. iš BLM ir 57,9 proc. iš PM) mano, jog kovojant su narkotikų vartojimu tarp mokinių didelį vaidmenį atlieka mokyklos vadovo pozicija. Mokiniai lyg ir reikalauja, kad mokyklos vadovai būtų griežtesni narkotikų vartotojų ir narkotikų platintojų atžvilgiu ir ne be pagrindo. Dažnai mokyklų vadovai nuo visuomenės slepia pasitaikiusius mokyklose narkotikų vartojimo ir platinimo faktus, tuo pačiu uždegdami „žalią šviesą“ tolesnei narkotikais prekiaujančių ar kitaip juos platinančių ir vartojančių mokinių savivalei [26].

Gana skeptiškai mokiniai nusiteikę prevencinių renginių mokyklose atžvilgiu. Apie 30 proc. jų mano, kad išgelbėti situaciją mokyklose prevenciniai renginiai jau nepadės. Tai dažnai nurodo ir kiti autoriai [22, 27, 28], teigdami, kad tie mokiniai, kuriems daugiau nei kitiems reikėtų dalyvauti prevenciniuose renginiuose, paprasčiausiai juose nesilanko.

Panašiu aspektu Kauno aukštųjų mokyklų studentų požiūrį į narkomanijos prevenciją nagrinėjo

8 lentelė. Mokinių nuomonė, kodėl neveiksminga narkomanijos prevencija mokyklose

Veiksniai, lemiantys narkomanijos prevencijos efektyvumą mokyklose (mokinių nuomonė) ¹	Lytis	Sutinka su teiginiu, %	p	Z kriterijus
Narkomanijos prevencija mokykloje būtų veiksminga, jei mokyklos vadovai kreiptų į tai daugiau dėmesio	Bendrojo lavinimo mokyklos (n = 276)	40,7	< 0,001	4,072
	Profesinės mokyklos (n = 268)	57,9		
	Iš viso	49,3		
Narkomanijos prevencija yra neefektyvi, nes trūksta techninių priemonių demonstruoti prevencinius filmus	Bendrojo lavinimo mokyklos	37,3	< 0,001	2,844
	Profesinės mokyklos	49,3		
	Iš viso	43,3		
Narkomanijos prevencija būtų veiksminga, jei tai vykdytų gydytojai	Bendrojo lavinimo mokyklos	30,5	< 0,001	5,832
	Profesinės mokyklos	54,5		
	Iš viso	42,5		
Sumažinti narkotikų vartojimo tarp mokinių paskaitos ir renginiai nepadės	Bendrojo lavinimo mokyklos	32,2	0,390	0,861
	Profesinės mokyklos	28,8		
	Iš viso	30,5		
Mokytojai ir mokyklos socialinis pedagogas yra užimti kita darbine veikla	Bendrojo lavinimo mokyklos	33,9	0,050	1,993
	Profesinės mokyklos	26,1		
	Iš viso	30,0		
Narkomanijos prevencija yra neefektyvi, nes skaitomos paskaitos yra neįdomios, tik moralizuojama	Bendrojo lavinimo mokyklos	33,9	< 0,001	4,493
	Profesinės mokyklos	17,4		
	Iš viso	25,7		
Narkomanijos prevencija yra neveiksminga, nes mokyklos darbuotojai nekelia kvalifikacijos šioje srityje	Bendrojo lavinimo mokyklos	23,7	0,340	0,963
	Profesinės mokyklos	27,3		
	Iš viso	25,5		
Narkomanijos prevencija yra neveiksminga, nes mokiniams trūksta žinių apie narkotikus	Bendrojo lavinimo mokyklos	26,2	0,670	0,428
	Profesinės mokyklos	24,6		
	Iš viso	25,4		
Narkomanijos prevencija yra neveiksminga, nes paskaitas skaito pedagogai	Bendrojo lavinimo mokyklos	18,3	0,190	1,298
	Profesinės mokyklos	14,2		
	Iš viso	16,3		

¹ – atsakymai išrikiuoti rodiklio dažnio mažėjimo eile

p – lyginant bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų mokinių atsakymus, z testas

V. Baršauskienė su bendraautorais 2002 m. [29]. Minėtas tyrimas parodė, jog dauguma Kauno aukštųjų mokyklų studentų nusiteikę pesimistiškai, o 22,7 proc. jų visiškai netiki, kad bendromis valstybės institucijų pastangomis galima išspręsti narkomanijos plitimo problemą Kauno mieste.

Dar apie 30 proc. mokinių mano, kad mokyklos socialinis pedagogas ir kiti mokytojai yra per daug užsiėmę kita veikla, kad galėtų tinkamą dėmesį skirti narkomanijos prevencijai mokyklose. Tai taip pat nėra naujas atradimas. Nemažai straipsnių žurnaluose „Pedagogika“, „Socialinis darbas“ ir kt. rašoma

apie tai, kaip šiuo metu įvairiais darbais mokyklose yra apkrauti klasių auklėtojai, socialiniai pedagogai. Tai taip pat patvirtina L. Rupšienės ir I. Rimkutės (2003) tyrimas, parodęs, kad narkomanijos prevencijos veikla klasių auklėtojų darbe bendrojo lavinimo mokyklose tik iš dalies atitinka visuomenės lūkesčius ir valstybinę narkomanijos prevencijos programą. Tyrimo rezultatai parodė, kad klasių auklėtojai narkomanijos prevenciją dažniausiai vykdo stichiškai ir nesistemiškai, o patys klasių auklėtojai mažai pasirengę vykdyti narkomanijos prevenciją mokyklose, t. y. nepakankamai pasirengę bendradarbiauti su bendruomenėje veikiančiomis institucijomis, organizacijomis ir specialistais, nes menkai informuoti apie jų veiklą [30, 31].

Ketvirtadalis mokinių abiejų tipų mokyklose mano, kad narkomanijos prevencija yra neveiksminga, nes mokiniams trūksta žinių, tuo pačiu pripažindami, kad žinių iš tikrųjų trūksta. Į šį faktą turėtų atkreipti dėmesį pedagogai ir tėvai.

Apie ketvirtadalis mokinių nurodė (8 lentelė), kad viena iš neveiksmingos narkomanijos prevencijos priežasčių yra neįdomios paskaitos, per kurias tik moralizuojama, be to, mokyklos pedagogai nelia kvalifikacijos narkotikų prevencijos srityje ir daug metų kalba apie tą patį. Nors daugelyje Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos ir kitų dokumentų [2, 10, 32] teigiama, kad pedagogai savo kvalifikaciją narkotikų prevencijos srityje kelia nuolat, tačiau paskutiniaisiais metais tarp pedagogų populiarūs ir tokia nuomonė: „Nieko naujo ir įdomaus apie narkomanijos prevenciją pasakyti neįmanoma, viskas daug kartų girdėta“.

Narkomanijos problemą mokyklose ir narkotinių medžiagų vartojimo prevencijos klausimus dar ne kartą reikia išsamiai tyrinėti ateityje, siekiant numatyti efektyvias poveikio priemones. Pati visuomenė, jaunimas ir tėvai turi reikalauti, kad būtų užtikrinama saugi nuo narkotikų aplinka, mokyklos darbuotojai keltų kvalifikaciją, mokyklose reguliariai vyktų įvairaus pobūdžio prevencinės akcijos, renginiai, paskaitos ir diskusijos, kitos prevencinės priemonės, padedančios mokiniams sutvirtinti nuostatas ir įgyti daugiau reikalingų socialinių įgūdžių. Būtina, kad mokyklų pedagogai įvairiais būdais būtų skatinami vykdyti narkotinių medžiagų vartojimo prevenciją, o už šią veiklą būtų skiriamas atitinkamas atlygis. Akivaizdu, jog narkomanijos prevencija mokykloje būtų veiksmingesnė, jeigu mokyklos vadovai kreiptų į tai daugiau dėmesio, o narkomanijos prevencijos įgyvendinimas

mokyklose būtų koordinuojamas ir vykdomas ne tik neformaliai, bet ir formaliai.

IŠVADOS

1. Populiariausias šaltinis, iš kurio mokiniai sužino daug informacijos apie narkotines ir psichotropines medžiagas, yra televizija ir spauda. Antrąją vietą pagal populiarumą užima bendraamžiai. Mokinių pasirinkti žinių šaltiniai rodo, jog dalies mokinių gaunama informacija apie narkotines medžiagas gali būti neišsami, ribota ir ne visada teisinga.
2. Didžioji dalis mokinių informacijos apie narkotikų žalą (t. y. apie narkotikų vartojimo pasekmes) gauna skaitydami lankstinukus ir per klasės valandėles, kiek mažiau – per gydytojų paskaitas ir žiūrėdami prevencinius filmus. Vidutiniškai kiekvienas mokinys per mokymosi metus išklauso tik apie vieną gydytojų paskaitą, nors tai mėgiamiausia mokinių priemonė. Prevenciniai narkomanijos renginiai mokyklose vyksta retai, mokiniai pripažįsta, kad neturi pakankamai žinių ir socialinių įgūdžių, reikalingų atsispirti bendraamžių spaudimui pabandyti narkotikų.
3. Skirtingų mokyklų tipų mokinių požiūris į išvardintas drausminamąsias prevencines priemones skiriasi. Bendrojo lavinimo mokyklų mokiniai statistiškai reikšmingai dažniau ($p < 0,05$) nei profesinių mokyklų mokiniai mano, jog reikia tikrinti asmeninius mokinių daiktus, kad nebūtų įnešama į ugdymo įstaigą narkotikų, o profesinių mokyklų mokiniai ($p < 0,05$) nurodė, kad mokinius reikia tikrinti dėl narkotikų vartojimo atliekant testus.
4. Bendrojo lavinimo mokyklų mokiniai statistiškai reikšmingai dažniau ($p < 0,05$) nei profesinių mokyklų mokiniai mano, jog narkomanijos prevencija mokyklose yra neveiksminga, nes mokiniams trūksta žinių šiuo klausimu, o prevencinės priemonės, kurias organizuoja pedagogai, yra neįdomios, be to, mokytojai ir mokyklos socialinis pedagogas yra labai užimti kita veikla. PM mokiniai reikšmingai dažniau ($p < 0,05$) pritarė teiginiams, kad mokyklos vadovai turėtų būti griežtesni narkotikų vartotojų ir platintojų mokyklose atžvilgiu, o prevencija būtų efektyvesnė, jeigu į mokyklas kalbėti apie narkotikų žalą dažniau būtų kviečiami gydytojai ir dažniau būtų rodomi prevenciniai filmai.

Straipsnis gautas 2009-03-16, priimtas 2009-08-31

Literatūra

- Nacionalinė narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 2004–2008 metų programa. Lietuvos Respublikos Seimo 2004 m. balandžio 8 d. nutarimas Nr. IX – 2110.
- Narkotikų kontrolės departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. metinis pranešimas. Vilnius; 2007.
- Barkauskienė R, Bulotaitė L, Davidavičienė AG, Indrašienė V ir kt. Paauglys, šeima, mokykla: metodinės rekomendacijos pirminei narkotikų vartojimo prevencijai ir intervencijai mokyklose vykdyti. Vilnius: Efrata; 2005.
- Černiauskienė M. Apie priklausomybę sukeliančias medžiagas ir jų vartojimo prevenciją ugdymo institucijose. Vilnius: Efrata; 2001.
- Bulotaitė L. Narkotikai ir narkomanija. Iliuzijos ir realybė. Vilnius: Tyto alba; 2004.
- Froeschile J. The efficacy of drug prevention/intervention program on adolescent girls. Submitted to the faculty of the Graduate school of Education at Texas A & M University – Corpus Christi in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy, March, 2005. Available at: http://wwwlib.umi.com/dissertations/preview_all/3161340
- Fernandez HJ, Secades VR, Vallejo SG, Errasti Perez JM. Evaluation of what parents know about their children's drug use and how they perceive the most common family risk factors. *J Drug Educ.* 2003;33(3):337-53.
- Davidavičienė AG. Ar paauglių narkotikų vartojimas yra problema? ESPAD tyrimų medžiaga. Vilnius, 2003.
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. Annual report 2003: The state of the drugs problem in the acceding and candidate countries to the European Union. Lisbon, Portugal: EMCDDA. 2003. Available at: <http://ar2003.emcdda.europa.eu/download/mainreport-en.doc>
- Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programa. Vilnius, 2006, patvirtinta LR ŠMM 2006 m. kovo 17 d. įsakymu Nr. 494.
- Aškinytė R ir kt. Mokykla be narkotikų. Mokytojo knyga. Vilnius: Homo Liber; 2002.
- Currie C, Samdal O, Boyce W, Smith R, editors. Health behaviour in school-aged children: a World Health Organization cross-national study (HBSC). Research protocol for the 2001/2002 survey. Edinburgh: Child and Adolescent Health Research Unit, University of Edinburgh; 2001.
- EMCDDA report. Strategies and coordination in the field of drugs in the European Union. A descriptive review, November, 2002. Available at: http://www.emcdda.eu.int/multimedia/project_reports/policy_law/strategies_report/national_strategies.pdf
- Evans-Whipp TJ, Bond L, Toumbourou JW, Catalano RF. School, parent, and student perspectives of school drug policies. *The Journal Of School Health [J Sch Health]*, ISSN: 0022-4391. 2007 Mar;77(3):138-46.
- LaRusso MD, Romer D, Selman RL. Teachers as Builders of Respectful School Climates: Implications for Adolescent Drug Use Norms and Depressive Symptoms in High School *Journal of Youth and Adolescence*, 2008 Apr;37(4):386-398.
- Brown CH, Guo J, Singer LT, Downes K, Brinales JM. Examining the Effects of School-Based Drug Prevention Programs on Drug Use in Rural Settings: Methodology and Initial Findings *Journal of Rural Health*, 2007;23:29-36.
- Birrel WR, Orley J. Life Skills Education: Planning for Research. WHO, 1996.
- Bulotaitė L. Alkoholio ir kitų narkotikų vartojimo prevencija mokykloje. Vilnius: A. Remeikos I-kla; 1998.
- Bulotaitė L, Pivorienė RV, Sturlienė N. Drauge su vaiku: psichologo patarimai mokytojams. Vilnius: Efrata; 2001.
- Колесов ДВ. Антинаркотическое воспитание: Учеб. пособие. Издательство Московского психолого-социального института; 2003; 224.
- Кошкина ЕА. Разработка моделей оценки, прогноза ситуации, связанной с потреблением наркотиков, и стратегий профилактических действий: дисс. доктора мед. наук. Москва; 1998. [На правах рукописи получено из фондов Российской Государственной библиотеки в Москве.]
- Grimalauskienė O ir kt. Narkotikų vartojimo prevencija bendruomenėje. Pirminės sveikatos priežiūros darbuotojo žinynas. Vilnius: Sveikata; 2002.
- Šarkaitė I. Vilniaus ir Klaipėdos moksleivių tyrimas apie narkotikų vartojimo paplitimą. Respublikinės konferencijos medžiaga. Vilnius, 2004.
- Valickas G. Psichologinės asocialaus elgesio ištakos. Vilnius: Lietuvos teisės akademija; 1997.
- Johnston LD, O Malley PM, Bachman JG, Schulenberg JE. Monitoring the future: national survey results on drug use, 1975–2004. Vol. I: Secondary school students. Bethesda, MD: National Institutes of Health; 2004. (NIH Publication No. 05-5727). 700 p.
- Vaikų ir jaunimo klubų bei vaikų globos įstaigų vaidmuo, vykdamas narkomanijos prevenciją. Tarptautinės konferencijos medžiaga. Klaipėda, 2003.
- Bielskutė J, Zaborskis A. Paauglių narkomanija ir jos veiksniai. Sveikatos mokslai. Vilnius, 2003;4.
- Davidavičienė AG. Vilniaus profesinio mokymo įstaigų moksleivių narkotinių medžiagų vartojimo tyrimas. Vilnius; 2001.
- Baršauskienė V, Guščinskienė J, Skvernys V, Trapikienė B. Drug addiction as a social phenomenon and students response. *Socialiniai mokslai.* 2002;3(35):67-74.
- Rupšienė L, Rimkutė I. Changing education in a changing society. Teachers, students, pupils in a changing society. 2003;3:297-307.
- Zaborskis A, Makari J. Lietuvos moksleivių gyvenimas: raida 1994-1998 m. ir vertinimas tarptautiniu požiūriu. Panevėžys: E. Vaičekausko I-kla; 2001.
- Davidavičienė AG. Narkotinių medžiagų vartojimo prevencija švietimo įstaigose: 2002 m. monitoringo duomenų analizė. Vilnius: Efrata; 2002.

Narcotic substances' usage prevention peculiarities in secondary and vocational schools

Dalia Jurgaitienė¹, Lijana Vainoriūtė²

¹Klaipėda university

²Institute of Hygiene

Summary

The aim. To analyze the peculiarities of drug preventive measures in Klaipėda's secondary and vocational schools.

The objectives. 1. To identify what are the most popular forms of drug preventive measures in secondary and vocational schools. 2. To evaluate, the attitude of students towards drugs and drug preventive measures in secondary and vocational schools.

3. To compare the peculiarities of drug preventive measures in secondary and vocational schools.

Methods. Questionnaire survey was conducted among the students of secondary and vocational schools in Klaipėda city. In the quantitative analysis took part students of 6 secondary schools and of 6 vocational schools. There were anonymously interviewed 276 (17-19 years old) students of secondary and 268 (18-21 years old) students of vocational schools.

Results. The results of survey have demonstrated, that the main source of information about drugs - television, magazines and friends. Other source of information about the harm of drug use is internet and teachers. The sources of information shows that information, what students get about drugs is limited and sometimes incorrect. Also, information in secondary and vocational schools are given during special lectures, using special booklets and preventive films. Only

half of the students listened special lectures of medical staff about drug's harm. On the average during school years students listened only one lecture of medical staff. Survey has demonstrated that special preventive events are very rare in secondary and vocational schools. Students of different schools type have different attitude towards preventive and disciplinary measures. Respondents of secondary schools statistically significant frequently ($p < 0,05$) than students of vocational schools think, that drug use prevention is ineffective, because schoolchildren have not enough information about drugs harm, preventive measures are not revealing, also many teachers and social pedagogues are very busy for other practice.

Keywords: secondary schools, vocational schools, elder teenagers, drugs, drug preventive measures, attitude towards drug prevention.

Correspondence to Dalia Jurgaitienė,
Klaipėda university,
Herkaus Manto 84, LT-92294 Klaipėda, Lithuania.
E-mail: dalia.jurgaitiene@gmail.com

Received 16 March 2009, accepted 31 August 2009